

לגסי הוא תפיסה, ותפיסה נדמית לא פעם לדבר מה חמקמק שקשה לאחוז בו ובוודאי דבר מה שקשה להעביר אותו הלאה. לגסי הוא גם סוג של מראה שמבקשת דיוק באמירה ובעשייה, דיוק שלעיתים נדמה שקשה להשיג.

לגסי

JFN ישראל

מסמך זה יסקור את המושג לגסי, על גווניו, ואת התמורות שחלות בו בעת הזאת בעולם ובישראל. הוא ישאף להניח את התשתית לקיומו של שיח אודותיו בקהילה הפילנתרופית הישראלית ולצייר את האופק על מנת שמשפחות שתרכינה להתחיל לעסוק בנושא תוכלנה. זאת, הן לאור צורך גובר בעיסוק זה בקרב הקהילה הפילנתרופית הישראלית, שכאמור נעשית גדולה, מקצועית ומגוונת יותר; והן לאור מגמות בפילנתרופיה העולמית, מגמות שמשנות גם את היחס ללגסי ומבקשות לשנות את ההתייחסות אליו מדבר מה שנקבע בדיעבד לדבר מה שאפשר לכוון ולעצב, בכל גיל ובכל שלב של הנתינה.

חלקו הראשון של המסמך יוקדש להבנת המושג לגסי ויצלול אל ההיבטים המעשיים שלו. אחריו תמצאו דיון מעמיק בלגסי בראייה מקומית, על ההיבטים השפתיים ועל השורשים הדתיים, התרבותיים וההיסטוריים שלו. כמו כן, ייוחד מקום לדיון בדור הבא ובמקום שלו ביחס ללגסי.

לגסי הוא מרכיב בסיסי בפילנתרופיה משפחתית אפקטיבית ואולם הוא נותר אחד המושגים המעורפלים בתחום ולא פעם גם נושא שמאיים לעסוק בו וקל יותר להתעלם ממנו. זאת משום שבמובנים מסוימים, לגסי הוא תפיסה, ותפיסה נדמית לא פעם לדבר מה חמקמק שקשה לאחוז בו ובוודאי דבר מה שקשה להעביר אותו הלאה. לגסי הוא גם סוג של מראה שמבקשת דיוק באמירה ובעשייה, דיוק שלעיתים נדמה שקשה להשיג.

בישראל נוסף למורכבות זאת רכיב נוסף, שכן למרות שהקהילה הפילנתרופית הישראלית גדלה, מתמקצעת והולכת ונעשית מגוונת יותר, העיסוק בלגסי אינו רווח, בין השאר משום שרוב המשפחות הנותנות צעירות, ובניגוד לנמצא במדינות אחרות – שם אפשר למצוא משפחות שבהן הנתינה ממשיכה חמישה ושישה דורות, בישראל ברוב המשפחות פעילים בני דור ראשון, שני ולפעמים שלישי.

שינויים בתפיסה של לגסי

היסטורית, לגסי בפילנתרופיה משפחתית נבחן מנקודת מבט רטרופקטיבית והיה, למעשה, מערך הערכים של אדם או של משפחה כפי שאלה השתקפו לאורך מספר שנים ולפעמים אף מספר דורות. מדובר היה במערך ערכי שנקבע בדיעבד ופעמים רבות גם – ואולי בעיקר – מתוך נקודת מבט חיצונית, של מי שרואים מבחוץ את העשייה ומגיבים אל סכום האימפקט הפילנתרופי של המשפחה. פעמים רבות ההישגים הנצברים של הנתניה נמדדו בבניין שהמשפחה בנתה, בתכנית אקדמית שהתחילה, בקרן מלגות שהקימה, ביוזמה שהתחילה או בשינוי שאליו תרמה. לעומת זאת, מנקודת המבט של בני המשפחה ובעיקר של בני הדורות שבאו אחרי הדור המייסד, הלגסי הובן פעמים רבות כאופן שבו המשפחה רואה את מה שהועבר אליה – בסיפורים, בערכים, במתן משימות או בהכוונה בנתניה.

שינוי שעובר על הקהילה הפילנתרופית בהתייחסות אל לגסי הוא לא פחות מדרמטי, שכן הוא מבטא שינוי תפיסתי: מנקודת מבט שצופה מההווה אל העבר וגוזרת ממנו משמעות, אל נקודת מבט שמרחיבה את ההתבוננות וכוללת גם מבט מההווה אל העתיד. הרחבת המונח לגסי נוגעת גם למושאי הנתניה, שאינם פייזים בלבד ויכולים לחול גם על תחומי מחקר וידע ועל תהליכי עומק בחברה; וגם לאופן היווצרות הלגסי, שנעשה לא רק דרך שיוסם אלא נוצר דרך העשייה, והוא רלוונטי לפילנתרופים בכל תחום ובכל קנה מידה של נתניה, קטן כגדול.

אף שנתמקד במסמך זה במפעלי לגסי בישראל, הדוגמה הבאה מהעולם ממחישה את האופן שבו לגסי נבנה דרך פעולה:
The Giving Pledge – מיזם התחייבות של בעלי הון לתרום את רוב הונם

ובמונחים מעשיים, ניכרת כיום נטייה גוברת להתייחס ללגסי כאל דבר מה שאפשר וכדאי לקחת עליו בעלות, כלומר להגדיר את הלגסי הרצוי ואז לתכנן את העשייה הפילנתרופית כנגזרת של המטרה. מדובר, אם כן, בעשייה מתמשכת שבה כל פעולה נטענת בהתכוונות שמקורה בשורשים ערכיים; ביצירת לגסי דרך הפעולה.

דוגמה לפרויקט לגסי שביטוי פייזי:
 בניין מלכה ואמנון ליאון בפקולטה למדעי הים
 במרכז האקדמי רופין

מהכוח אל הפועל

היות והעולם משתנה – בהתפתחויות טכנולוגיות, בקצב, בשינויים אקלימיים וחברתיים – כדאי לחשוב על לגסי כעל משהו שיכול לשרוד שינויים – של הזמן, של החברה ושל הדורות, כלומר להתפתח ועדיין לשמור על זיקה לערכים שלכם.

המטרה שלנו כאן היא להניח מסגרת פרואקטיבית ליצירת לגסי, כזאת שמעודדת בהירות של ערכים ובהירות מכוונות ושהתוצאה שלה תהיה אימפקט גדול יותר על העולם, כמו גם תחושת סיפוק גדולה יותר בקרב משפחות נותנות. המסגרת המוצעת נגישה ומתאימה לתורמים ולתורמות מרקעים שונים, רמות שונות של נתינה ותחומים שונים של עשייה.

מומלץ שהדיון בלגסי ימזג את העולם הרגשי ואת זה האינטלקטואלי. התמקדות באסטרטגיה פילנתרופית בלבד, למשל, לא בהכרח תבטא את העולם הערכי של התורם או המשפחה.

לגסי, בתמצית, הוא אותו דבר שהמענה לו נמצא בשאלות: מה ירשתי או קיבלתי; מי אני; מה אני עושה עם זה?

אבל איך עושים את זה?

תורמות ותורמים מעוניינים לחשוב על הלגסי שלהם, לחדד אותו ולהנכיח אותו בשיח ובעשייה המשפחתיים מוזמנים להתחיל מהשאלות הבאות, שאליהן מומלץ לשוב מעת לעת על מנת לוודא שאתם מיושרים עדיין עם הלגסי שאתם מעוניינים להנחיל:

כשאתם חושבים על לגסי, האם אתם חושבים על הדורות שקדמו לכם – ההורים, הסבים; או על הדורות הבאים – הילדים, הנכדים; ואולי המונח לגסי מעלה על דעתכם את שני הצדדים?

מטרתנו היא להניח מסגרת פרואקטיבית ליצירת לגסי, כזאת שמעודדת בהירות של ערכים ובהירות מכוונות ושהתוצאה שלה תהיה אימפקט גדול יותר על העולם, כמו גם תחושת סיפוק גדולה יותר בקרב משפחות נותנות. המסגרת המוצעת נגישה ומתאימה לתורמים ולתורמות מרקעים שונים, רמות שונות של נתינה ותחומים שונים של עשייה.

התשובה שלכם לשאלה הזאת היא בעלת משמעות שכן היא יכולה להאיר את החלקים הגלויים והנגישים לכם של אותה תרבות משפחתית שאותה אנחנו מנסים להגדיר, וגם את החלקים הנעלמים, אותם אזורים או נושאים שאינם נגישים לכם ושאותם נרצה לגלות. התשובה שלכם לשאלה הזאת יכולה לשפוך אור על נושא נוסף שכרוך בעיסוק בלגסי, והוא: מי אוזן בו ואצל מי מוחזקת האחריות לקיימו ולהעבירו הלאה.

למה אתם נותנים? האם ובאיזה אופן הסיבה שמביאה אתכם לתת נמצאת בהלימה עם הלגסי שאתם מעוניינים ליצור?
איך אתם נותנים? האם ובאיזה אופן דרך הנתינה שלכם נמצאת בהלימה עם הלגסי שאתם מעוניינים ליצור?

אבני בניין

בבואכם לחשוב על הלגסי שלכם ולעצב אותו, רצוי לחשוב על אבני הבניין הבאות, שחלקן או כולן יכולות להיות רלוונטיות לכם:

ערכי נתינה

במשפחות רבות, הניסיון להתחקות אחר מקורות הנתינה מוביל לא פעם למסר ברור שעובר בה ונוגע לעצם הנתינה. מדובר בעקרון שקודם להתמקדות בתחום נתינה מסוים או בעולם תוכן ספציפי, והוא מושרש בתרבות המשפחתית או בפועלה של דמות ספציפית בתוכה, שנהגו לתת כאורך חיים וחינכו את ילדיהם ונכדיהם ברוח הזאת.

עבור תורמות ותורמים רבים, רפלקס הנתינה מקושר לאמא או לאבא, עבור אחרים זה יכול להיות סבא, סבתא, דוד או דודה. חברי וחברות JFN רבים תיארו את החוט המשפחתי שמוביל אותם לנתינה במונחים של גורל, של ציווי פנימי שמתעורר בתוכם למול אדם שצריך עזרה או נושא שצריך טיפול, וחשים שההיענות שלהם מהדהדת את החוט המשפחתי של הנתינה.

במשפחות נותנות רבות החוטים המקשרים בין בני המשפחה מושרשים בערכים המשותפים שלהם. אף שמיקוד הנתינה והמבנה שלה יכולים להשתנות לאורך הזמנים ועם השתנות המעורבות המשפחתית, הערכים הם שמעגנים את המשפחה. לעיתים הערכים האלה קשורים לאמונה מסוימת או למערכת משותפת של אמונות; לעיתים הם קשורים למודלינג המשפחתי של נתינה, כלומר עצם הנתינה ולא התוכן שלה; לעיתים הם קשורים להגדרה המפורשת של המשפחה באשר למה חשוב לבניה ולבנותיה ולאופן שבו הם תופסים את האחריות החברתית שלהם.

הערכים הם שמדייקים את החיבור למניע לנתינה וכן למקורות של תחושת השליחות שנלווית אליה. פעמים רבות תהליך החידוד הערכי או ההגדרה המשותפת של הערכים שמאחדים את המשפחה עוזרים למצוא את הדרך לעולמות התוכן המדויקים, לדרכי הפעולה הפילנתרופים הנכונים, או לשילוב של השניים. ככל שהערכים מחודדים יותר וככל שאפשר לתקשר אותם בצורה ברורה יותר, כך הם הופכים לתשתית שעליה מונח מפעל הנתינה, וכל הפעולות הן נגזרת של אותם ערכים. ככאלה, הן מדויקות יותר ולכן הן גם אבני בניין של הלגסי.

הבירור הערכי עומד בבסיס של נתינה מדויקת, מכוונת לגסי, והוא משול לתכנון תכניות והנחת יסודות בעת בניית בית. להלן דוגמאות לשאלות שיכולות להניע תהליך של חידוד ערכי נתינה:

- מהם שלושת ערכי הליבה שמנחים את הנתינה שלכם, ומדוע?
- באיזה אופן הערכים האלה נמצאים בהלימה – או שונים – מהערכים של בני משפחה אחרים שמעורבים בנתינה, בכלל זה בני הדורות הקודמים?
- איזו פעולת נתינה אחת – גדולה או קטנה – מגלמת באופן השלם ביותר את הערכים שלך, ומדוע?

חברת JFN סיפרה שבקרן המשפחתית שלהם חברים האחים והאחיות, בני דור שני לנתינה. אמנם כל אחד ואחת נותן בתחום שקרוב לליבו ולעולמו הערכי, ואולם יש ביניהם נקודת חיבור שבאה לידי ביטוי לא בעולם התוכן אלא בסוג התמיכה: הם הולכים בדרכי אביהם ונותנים באמצעות תוכניות חונכות.

למה התכוון המשורר? ובמילים אחרות: כוונת מייסד מפעל הנתינה ותרגום הכוונה הזאת לאורך הדורות

בשאיפה, כל פעולת נתינה צריכה להיות נגזרת של כוונת התורם או התורמת, וכשהיא כזו היא הופכת לנדבך נוסף בבניית הלגסי. כוונה היא המטרה הגדולה יותר שאליה שואפים בעשייה הפילנתרופית, מעין מטרת על שספוגה בעולם הערכי של התורם או התורמת.

כשהכוונה מוגדרת וברורה, שאלות מעשיות בנוגע לנתינה מקבלות הכוונה והחלטות יכולות להתקבל בצורה קלה וטבעית יותר. ואולם יש צד נוסף לכוונה: כשם שהיא יכולה גורם מארגן, היא יכולה להיות מקור למחלוקת, בעיקר כשהיא מוגדרת על ידי הדור המייסד של מפעל הנתינה הפילנתרופי ומועברת על ידו לדורות הבאים, אז עשויים להיכנס לתמונה מגוון של קשיים – אי הבנה של הכוונה המקורית, פרשנויות שונות שלה ואף חוסר הזדהות איתה.

הגדרת הכוונה וחידודה הם אתגרים עבור מייסד מפעל הנתינה המשפחתי, שכן נדרשת ממנו בהירות ושקיפות ערכית; ואתגר עבור הדורות הבאים, שכן מהם נדרשת הבנה של הכוונה וכן בדיקת היחס שלהם לאותה כוונה והמידה שבה הם יכולים, או רוצים, להיות מיושרים איתה. תורמים ותורמות חשים פעמים רבות שהשאלה המרכזית שעולה בהקשר של הכוונה שעומדת מאחורי העשייה הפילנתרופית היא איך אפשר ללכת בדרכי המסורת ובה בעת להביא את נקודת המבט החדשה שלהם לתוך העשייה.

תחום נתינה

במשפחות פילנתרופיות מסוימות הערכים המשותפים סובבים סביב תמיכה בתחום מסוים, למשל חינוך או בריאות.

הגדרה של תחום נתינה רחב מאפשרת לבני משפחה שונים להביא לידי ביטוי את הדגשים שחשובים להם ועדיין להישאר נאמנים לערכי הנתינה המשפחתיים.

חבר JFN סיפר שהבחירה לתת בתחום החינוך נולדה מתוך ההבנה שזה תחום שבו האימפקט יכול להיות גדול וכן משום שתחום נתינה רחב מאפשר גמישות רבה בתחומי דעת ספציפיים, בפיזורים גיאוגרפיים שונים ובחתכי אוכלוסייה שונים.

ואכן, הנתינה בתחום החינוך היא שמאפשרת לבני ובנות המשפחה השונים לפעול בתוך הקרן המשפחתית זה למעשה מעשור, כשכל בן ובת משפחה יכולים לפעול בתחומים שקרובים לליבם ועדיין להיות נאמנים למחויבות המשפחתית לנתינה בתחום החינוך.

במשפחות אחרות אפשר למצוא את העיקרון המארגן של הנתינה המשפחתית דווקא בסוג התמיכה ולא דווקא בעולם תוכן מסוים, למשל תמיכה בתוכניות חונכות. הגדרה כזאת של ערכי הנתינה מאפשרת חיבור בין בני משפחה גם במצב שבו תחומי העניין – והנתינה – שלהם שונים.